

Boros László

(1937–2021)

Dr. Boros László nyugalmazott főiskolai tanár, Tokaj-Hegyalja és környéke geográfus kutatója, az általános iskolai földrajz tanárképzés kiemelkedő egyénisége, 2021. február 28-án meghalt.

Boros László tanári pályafutását 1962-ben a tokaji gimnáziumban, egykori alma máterében kezdte, majd 1975-től 2002-ig Nyíregyházán a főiskola földrajz tanszékén folytatta. Tokajban, a gimnáziumi tanári működése – a kezdetektől fogva – összekapcsolódott a tudományos tájkutató és ismeretterjesztő tevékenységével, 1970-től 1975-ig pedig a megyei szakfelügyelői szerepvállalásával.

Munkásságának második, a Nyíregyházi Főiskola Földrajz Tanszékéhez kapcsolódó korszakában (1975–2002) adjunktusi, majd 1984-től docensi, 1996-tól főiskolai tanári beosztásban tanított. 1984-től 2000-ig tanszékvezető-helyettesi szerepkörében jelentősen hozzájárult az oktatás- és tanszékfejlesztéshez, és aktív részese volt a tudományos műhelyünkhöz (is) kötődő szellemi reformfolyamatnak, a történeti földrajz megújításának. Érdeklődési köre és a tanszék feladatai szerint több tantárgyat tanított, az elméleti stúdiumok mellett szemináriumi és gyakorlati foglalkozásokat is tartott, 1975-ről 1988-ig a Mendöl Tibor Tudományos Diákkör tanárelnöki feladatait is ellátta, továbbá hazai és külföldi tanulmányutakat vezetett, illetve aktív szerepet vállalt a főiskolai jegyzet- és tankönyvírásban, a tanári segédkönyvek írásában-szerkesztésében. Hatalmas munkabírását és szakmai elkötelezettségét jelzi, hogy az 1990-es évek közepétől az ezredfordulóig – meghívott előadóként – tanított a miskolci Nagy Lajos Király Magánegyetem Földrajz-ökológiai tanszékén és a Beregszászi Magyar Főiskolán is.

Munkásságának harmadik korszakában (2002–2021), nyugdíjasként tovább folytatta tudományos alkotó tevékenységét – terepmunkák nélkül. Helyhez kötődése miatt téma- és módszerváltásra kényszerült: a könyvészeti, statisztikai és kartográfiai források felhasználásával olyan összegező-szintetizáló műveket alkotott, amelyek régebbi helyszíni vizsgálataira (terepismeretére) is épültek. Tudományos munkásságát nem elszigeteltségben, a Nyíregyházi Egyetem (és jogelődje) földrajztudományi kutatóműhelyéhez kötődően folytatta, a tanszék örökös tagjaként. Értékteremtő tevékenységét, ahogy a korábbi időkben is, felesége *Mester Judit* gimnáziumi földrajz tanár segítette a forrásművek beszerzésével, a könyvtárközi kölcsönzések intézésével és más módon is.

Boros László *tudományos munkáját* egyetemi hallgatóként a szülővárosában, Tokajban kezdte *Pinczés Zoltán* (1926–2011) professzor geomorfológiai kutatócsoportjának tagjaként. A Tokaji-hegy szőlővezetében a talajeróziós, majd

később a komplex *természetföldrajzi* vizsgálatai gyakorlati célokat is szolgált, eredményeit a szőlőtermelő gazdaságok hasznosították. Kutatási eredményeit „A tokaji Nagy-hegy lösztakarójának pusztulása (1977)” c. doktori disszertációjában foglalta össze, rengeteg mérési adattal és önállóan szerkesztett geomorfológiai, lejtőkategória és eróziós térképekkel. Értekezésében és szinte minden közleményében megfigyelhető a jelenségek és folyamatok gazdasági szempontú értékelése, a természeti tényezők és az emberi tevékenységi formák közötti összefüggések és kölcsönhatások elemzése.

Kutató munkája fokozatosan kiterjedt a Tokaj-hegyaljai szőlő- és borgazdasági mikrorégió teljes területére és behatóan foglalkozott az érintkező, eltérő jellegű természeti és gazdasági tájegységek (Bodrogköz, Harangod, Zempléni-hegység és az Alsó-Hernád-völgy) agrárföldrajzi vizsgálatával is.

A Tokaji-hegy geomorfológiai térképezése során felfigyelt arra, hogy a löszös köpennyel fedett felszín fejlődésében a szoliflukciós és niveoplúviális folyamatok a jelenkorban is működnek. Korábban a geográfusok úgy vélték, hogy a szoliflukció (talajfolyás) és a niveoplúviális leöblítés a pleisztocénban, a periglaciális éghajlati körülmények között formálta a löszös térszíneken. Többször megismételt kísérletei alapján megállapította a jelenkori szoliflukciós folyamatokat kiváltó okokat és rendszerezte, típusokba sorolta a kialakult mikroformákat, és ismertette a talajfolyás szőlőföldeken okozott kártételeit.

Az 1990-es évek közepén sikeresen megvédte „Tokaj-Hegyalja szőlő- és borgazdaságának földrajzi alapjai és jellemzői” c. kandidátusi értekezését, mely önálló kötetben is megjelent (1997). A táj- és humánökológiai szemléletű anyagfeldolgozásában a jelenlegi tájhasználat (környezetgazdálkodás) részleges megváltoztatását, a történeti kultúrtáj régi szerkezetének helyreállítását javasolta.

A tanszéki kutatási programhoz kapcsolódva, a Nyírség és a Felső-Tisza-vidék népesség-, település- és agrárföldrajzával is foglalkozott, kutatási eredményeit a szakfolyóiratokban, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéről írt monográfiában (1998) és „A megye földrajza” c. könyvében (1999) publikálta. Helyzet-elemző és értékelő műveiben érvényesítette a fejlődéstörténeti szemléletet és módszert, keresve a vizsgált tájak gazdasági elmaradottságának történeti okait és a fenntartható tájhasználat lehetőségeit. A genetikai elv alkalmazásával, az emberi tevékenységek térben releváns folyamatait, a kultúrtáj kialakulását és fejlődését, a gazdaság térszerveződését elemezve, Boros László eljutott a történeti földrajz műveléséhez is.

Értékfeltáró munkásságának külön szegmentumát képezi a *történeti földrajz* és a *tudománytörténet* művelése. A lokális és mikroregionális szintű hisztogeográfiai művei mellett kiemelkedő jelentőségű „A Kárpát-medence szőlő- és borgazdaságának történeti földrajza” (1999) c. könyve, mely e tárgykörben alapvető forrás a további kutatásokhoz. Műfaját tekintve, ágazati történeti földrajznak tekinthető, és mint ilyen, első tudományszakunk hazai történetében.

Tudománytörténeti írásai egyrészt rövid életmű-méltató tanulmányok, másrészt a Zempléni-hegység, a Bodrogköz és a Hernád-völgy földrajzi kutatástörténetét összefoglaló művek. Ide sorolhatók még a Magyar Földrajzi Társaság

Nyírségi Osztálya több évtizedes tevékenységét (vagy egyes nagyrendezvényeit) megörökítő cikkei is.

Boros László első, 1964-ben megjelent, a Harangod deráziós völgyeiről írt tanulmányát napjainkig mintegy 240-250 publikációja követte (köztük négy önálló, továbbá társszerzőkkel írt könyvek, tudományos dolgozatok, lexikon- és tudománynépszerűsítő cikkek). Tudományos közleményeinek kb. 35-40%-a a szűkebb tájhaza, Tokaj-Hegyalja szőlő- és borgazdaságával, és a mikrorégiót övező Zempléni-hegység, a Bodrogsík és a Hernád-völgy tájtörténetével foglalkozik és ezek összessége alkotja Boros professzor életművének legértékesebb, időtálló, szaktudományunkat gazdagító részét.

Rendszeresen tartott előadásokat a tudományos konferenciákon, nemcsak itthon, a Felvidék, Kárpátalja és Erdély több városában is. Szívesen vállalt ismeretterjesztő előadásokat a Kárpát-medence tájegységeiről, különösen az általa legjobban ismert mikro- és mezorégiókról, olykor egy-egy faluról is. Ismeretterjesztő előadásai, a központi és regionális folyóiratokban megjelent népszerűsítő írásai kiegészültek régészeti, történelmi, néprajzi és egyéb ismeretekkel, összességében honismereti szintézissé formálódtak. Feleségével közösen tett külföldi ismeretszerző utazásairól írt fényképes útirajzai először folyóiratokban, másodközlésben „Európa útjain, ösvényein” c. gyűjteményes kötetükben jelentek meg (1998).

Boros László közéleti és tudományos közéleti tevékenysége Tokajban kezdődött: 1968-tól tanácsstag, majd 1990-től 2000-ig önkormányzati képviselőként aktív módon segítette-befolyásolta a város gazdaság- és kultúrafejlesztő politikáját. Nyíregyházi évei alatt egyrészt a régióban működő szakmai egyesületekben, másrészt – választmányi vagy tiszteleti tagként – a különböző tudományos társaságok országos vezető testületeiben tevékenykedett. Negyedszázadon át (1976–2000) titkára volt a Magyar Földrajzi Társaság Nyírségi Osztályának és egyik szervezője a Nyírségi Földrajzi Napok rendezvény-sorozatnak. Életművét több állami és tudományos egyesületi kitüntetéssel ismerték el. A legfontosabb volt számára a szülőváros által adományozott „Tokaj Város Díszpolgára” (2003) c. kitüntetés.

Boros László gazdag életművének tudományos igényű feldolgozása és értékelése egy későbbi feladat. Megemlékező írásunk és a pályatársak már korábban megfogalmazott értékelései alapján kimondhatjuk, hogy Boros László főiskolai professzor az általános iskolai földrajztanárképzésben több mint negyedszázados eredményeivel, a tanszéki kutatóműhelyhez kötődő természet-, társadalom- és történelmi földrajzi munkásságával maradandóan beírta nevét a magyar földrajz-tudomány és a Nyíregyházi Egyetem történetébe.

Frisnyák Sándor